

ŚWIAT ANIOŁÓW

Necessitas conditionata

Duchowy charakter anielskiej natury powoduje, że obok wielkiej liczby aniołów, określanej jako wielość potencjalnie nieskończona, wyróżnić można także kolejną niezwykle ważną właściwość, która cechuje te niebiańskie byty – ich nieśmiertelność. W swojej książce *Rzecz o Aniołach* ks. Melchior Fryszkiewicz pisze o tym w następujący sposób: „Anioł z natury swojej jest nieśmiertelny i to stawia go niezwykle wysoko w stosunku do napiętnowanego przeznaczeniem śmierci człowieka. Anioł nie składa się z ducha i materii, nie posiada więc ciała, które mogłoby podlegać działaniu czasu, chorobom, rozkładowi. Jest bytem pojedynczym, czystym duchem, nie da się go « rozłożyć » na części, które można by zniszczyć. Posiada więc cechy nieśmiertelności”¹. W słowach tych pobrzmiewa wyraźnie niezwykle ważna intuicja, którą wiele wieków wcześniej sformułował w swojej *Sumie teologicznej* św. Tomasz z Akwinu. Właśnie on, określając aniołów jako samoistne formy i podkreślając, że jedynym złożeniem, jakiego można się dopatrzeć w ich naturze, jest złożenie z istoty-formy i istnienia² zwracał uwagę na fakt, że w przeciwieństwie do przygodnych bytów materialnych, których istota składa się z materii i formy, a zatem, podlega rozpadowi i zniszczeniu, w naturze aniołów takie procesy zachodzić nie mogą. Jeżeli bowiem, jak pisał św. Tomasz, istnienie przysługuje formie, to „skład materii z formą przestaje istnieć jako rzeczywistość przez to, że forma oddzieli się od materii. Jeśli zaś sama forma bytuje swoim własnym istnieniem – co jak wyżej powiedziano – zachodzi właśnie u aniołów – istnienia tego nie można utracić. Sama więc niematerialność anioła jest powodem, dla którego anioł co do swej natury jest niezniszczalny”³. Co z tego wynika? Przede wszystkim wieczny charakter jego szczęśliwości. Zwraca na to uwagę ksiądz Fryszkiewicz, pisząc, że „Pismo Święte mówiąc o wiecznej szczęśliwości dobrych aniołów (...) mówi właściwie o ich nieśmiertelności. Chrystus Pan mówiąc o nieśmiertelności ludzi po zmartwychwstaniu, przyrównuje ją do nieśmiertelności aniołów. « Już bowiem umrzeć nie mogą, gdyż są równi aniołom » (Łk 20, 36)”⁴. Ta wieczna szczęśliwość, to nieustanne święto miłości, pokoju i radości, której bez końca kosztują aniołowie, a która, jako uszczęśliwiający widzenie Boga, udzielona zostanie także wszystkim zbawionym w niebie. „Nikt – pisał ojciec Réginald Garrigou-Lagrange – nie potrafi wyrazić radości, jaką da widzenie całkowicie bezpośrednie, które będzie jakby zespoleniem się duchowym naszej duszy, naszego rozumu z istotą Bożą, zjednoczenie przemieniające, nieprzerwane, komunii ścisła i doskonała, której nic nie będzie w stanie już pomniejszyć. Miłość, która wyniknie z tego widzenia, będzie miłością Boga tak czystą i mocną, że nic nie będzie mogło jej osłabić; będzie to miłość w najwyższym stopniu spontaniczna ale już nie wolna – będzie ponad wolnością, porwana przez Dobroć najwyższą. W tej miłości będziemy radowali się nade wszystko, że Bóg jest Bogiem nieskończenie świętym, sprawiedliwym, miłosiernym, będziemy wielbili wszystkie wyroki Jego Opatrzności, przejawiające Jego dobroć i poddamy się Mu całkowicie. Wejdziemy w jego własną szczęśliwość”⁵.

W takiej właśnie szczęśliwości, mocą niepojętej łaski Boga, uczestniczą święci aniołowie, a owo uczestnictwo, chociaż ma swój początek, ze względu na ich nieśmiertelność trwać będzie bez końca. W tym kontekście ksiądz Fryszkiewicz zwraca jednak uwagę na fakt,

¹ M. Fryszkiewicz, *Rzecz o Aniołach*, Warszawa 1993, s. 20.

² Por. Tomasz z Akwinu, *Suma teologiczna*, Londyn 1975, I, 50, 2.

³ Tamże, I, 50, 5.

⁴ M. Fryszkiewicz, *Rzecz o Aniołach*, dz. cyt., s. 20.

⁵ R. Garrigou-Lagrange, *Trzy okresy życia wewnętrznego*, tłum. T. Landy, Niepokalanów 1998, s. 918.

że nieśmiertelność aniołów nie ma charakteru absolutnego. „Nieśmiertelność ta – podkreśla – nie jest (...) metafizyczna, tzn. absolutnie niezniszczalna, bowiem ta jest przymiotem Boga i jest Jego wyłączną cechą. Nieśmiertelność anioła jest fizyczna, tzn. że nie może jak człowiek umrzeć sam z siebie śmiercią naturalną. unicestwić go może jedynie Bóg. Bóg jednak nie unicestwia nigdy tego, co może wiecznie istnieć ze swej natury i co odpowiada celowi, dla którego zostało stworzone. Celem ostatecznym anioła jest chwalenie Boga i trwanie przez to w stanie szczęśliwości, a temu celowi anielska natura może służyć po wsze czasy”⁶. Z tego też powodu tylko Bóg, jako metafizycznie nieśmiertelny, jest bytem absolutnie koniecznym – tak istnieje, że nie może nie istnieć, posiada rację swojego istnienia w sobie, a zatem, istnieje bez początku i bez końca mocą własnej istoty⁷. Anioł natomiast, jako że jego istnienie ma swój początek, ale nie ma naturalnego końca, posiada jedynie *konieczność uwarunkowaną* (*necessitas conditionata*), czyli, jak pisze ks. Gerard Dogiel, „przyjąwszy warunek, że istnieje, musi istnieć, istnienie jest mu konieczne, natura jego domaga się istnienia”⁸. W konsekwencji byty warunkowo konieczne, którymi są aniołowie, jako dobre duchy odznaczają się, jak pisze Herbert Oleschko, „absolutną szczęśliwością a szczęście odnajdują tylko w Bogu: On jest ich ostatecznym celem. Mowa o szczęściu wiecznym i nieodwracalnym”⁹. Szczęścia tego pragnęły niezliczone rzesze mistyków, a święty Alojzy Gonzaga, medytując nad tajemnicą aniołów modlił się: „O święci i czysti Aniołowie! O prawdziwie błogosławieni, którzy ciągle napawacie się obecnością Bożą i w najwyższym uniesieniu oglądacie oblicze niebieskiego Salomona, który taką mądrością was napełnił, takiego blasku godnymi uczynił i takimi zaletami ozdobił? O gwiazdy świetlane, na niebie jaśniejące tak błogo, proszę was, ześlijcie i do mojej duszy promienie swego światła! Zachowajcie moje życie czystym, bez plamy, moją nadzieję – niewzruszoną, obyczaję – bez winy, miłość – całkowicie dla Boga i dla bliźnich moich! Proszę was o błogosławieni Aniołowie, żebyście mi pomagali i raczyli prowadzić mnie za rękę po owej królewskiej drodze pokory, po której wy szliście pierwsi, abym po tym życiu mógł zasłużyć razem z wami oglądać twarz Ojca Przedwiecznego i dostać pośród was miejsce jednej z tych gwiazd, które przez własną pychę pospadały z nieba”¹⁰.

Ścisły związek między duchową naturą, nieśmiertelnością i wiecznym szczęściem aniołów, na który zdają się wskazywać liczne pisma świętych, mistyków i doktorów Kościoła, nie oznacza jednak, że świat aniołów pozostaje radykalnie odseparowany od materialnego wymiaru rzeczywistości, w której funkcjonuje człowiek. Wręcz przeciwnie sam fakt ogromnej tęsknoty za owym wiecznym szczęściem i możliwość formułowania pozytywnych wypowiedzi na temat tego, czym ono jest, świadczy o tym, że duchowy świat aniołów pozostając poza zasięgiem przyrodzonych możliwości poznawczych człowieka, w jakiś przedziwny sposób udostępnia się mu i odkrywa przed nim swoje tajemnice. W konsekwencji okazuje się, że między tym, co duchowe i nieśmiertelne a tym, co materialne i zniszczalne przebiega tylko cienka granica, a sami aniołowie, wykonując Boże polecenia, mogą wchodzić ze światem w rozmaite relacje. Możliwość taką daje im między innymi kolejna właściwość, która wynika z duchowego charakteru ich natury – zdolność do przybierania ciała pozornego...

Aleksander Bańka

⁶ M. Fryszkiewicz, *Rzecz o Aniołach*, dz. cyt., s. 20.

⁷ Por. G. Dogiel, *Metafizyka*, Kraków 1992, s. 46.

⁸ Tamże.

⁹ H. Oleschko, *Aniołów dyskretny lot*, Kalwaria Zebrzydowska 1996, s. 85.

¹⁰ A. Gonzaga, *Świat aniołów*, redakcja i komentarze H. Oleschko, Kalwaria Zebrzydowska 2001, s. 17-18.